

PARAŞÜT YAPMA FİKRİ 2.000 YIL ÖNCESİNE UZANIR

Yüksek bir yerden atlayıp zararsızca yere inme fikri 2.000 yıl önce Çin’de ortaya çıktı. İlk başarılı paraşüt atlayışı 1797’de balondan atlayarak gerçekleşti.

Koni Şeklindeki Hasır Şapkalarla Kuleden Atlayan Çin İmparatoru

Çin efsanesine göre M.Ö. 90’da Çin İmparatoru Shun, hasırdan yapılmış konik Çin şapkalarını birbirine bağlayarak tutsak edildiği kuleden atlayıp kurtulmuştu. Daha sonraki bir Çin efsanesine göre ise 1214’te bir Arap, altından yapılmış masa ayağını Çin’deki camiden çalmıştı. Minareye saklanan hırsız, yanındaki şemsiyeleri açarak minareden atlayıp kaçmıştı. Efsaneler, büyük şemsiyelerle yüksekten atlanabileceği umudunu doğurdu ancak bu, fikir düzeyinde kaldı. Rönesans döneminde konu yeniden ilgi uyandırdı. İtalya’da 1470’te basılan ancak yazarı bilinmeyen bir dokümanda, koni şeklindeki paraşütle atlayan bir erkek resmi vardır. L. da Vinci, 1485’te piramit şeklinde bir paraşüt tasarlamıştı. Venedikli F. Veranzio, 1595’te piramit şeklinde ahşap çerçeveli bir paraşüt yaptı. Efsaneye göre Veranzio 1617’de 65 yaşında iken, bu paraşütle San Marko Bazilikası’nın çan kulesinden atladı. Ancak kanıtı olmadığı için bu iddia kabul görmedi. Fransız L. S. Lenormand, modern paraşütün atası ve isim babasıdır. Fizikçi bir mucittir ve 1783’te halk önünde, gözlem kulesinden yaptığı atlayışla modern paraşütün öncüsü oldu. Amacı, yüksek binalarda yangında mahsur kalanların kurtulmasını sağlamaktı. Paraşüt kelimesini, Yunanca “para” yani koruma kelimesinden ve Fransızca “chute” yani düşme kelimesinden türetti.

L. da Vinci’nin paraşütü ve onu 2008’de modernize ederek kullanan O. V. Teppa

Paraşütle İlk Başarılı Atlayışlar Fransa’da Yapıldı

İlk paraşütler, ahşap iskeletleri nedeniyle hantal olduğu için kullanımları zor ve tehlikeliydi. Fransız baloncu Blanchard, ahşap iskeletli paraşütleri balona yerleştirmek zor olduğu için ipekten yaptığı paraşütte hiç ahşap kullanmadı.

İpek paraşütle balondan bıraktığı bir köpek rahatça yere indi. Kendisinin de paraşütle atladığını söylemişti ama kanıtı olmadığı için inandırıcı olamadı. Fransız mucit A. Garnerin, 1797’de şemsiye şeklinde 7 metre çapındaki ipek paraşütü halatla balonun alt ucuna bağladı ve kendisi de balona bağlı sepetle havalandı. Yaklaşık 900 metre yukarda iken, balonun ipini keserek paraşütten ayırdı ve açılan paraşütle yere indi. Ancak paraşüt, aşırı hava sıkışması nedeniyle çok fazla sallantı yapmıştı. O tarihten sonra, şemsiye şeklindeki paraşütlerin tepe kısmına hava kaçış deliği açıldı ve dengeli iniş yapmaları sağlandı. Rus G.Kotelnikov, pilotlar için yaptığı ipek paraşütü pilotun sırtına bağlanan metal bir kutuya yerleştirdi. Uçaktan atlayan pilot, kutunun kilidine bağlı ipi çekince paraşüt açılıyordu. Daha sonra metal kutu yerine günümüzdeki gibi kumaş torba kullandı. Paraşütün patentini 1911’de aldı ve ertesi yıl, hızlı otomobilleri yavaşlatan özel bir paraşüt icat etti. Ardından da günümüzde kullanılan kargo paraşütünü geliştirdi. ABD’de yaşayan S. Banic’in 1912’de pilotlar için geliştirdiği ipek paraşütler, I. Dünya Savaşı’nda başarıyla kullanıldı.

A. Garnerin'in 1797'de balona bağlı ipi keserek paraşütle inişi

Modern Paraşütler

Paraşütler, I. Dünya Savaşı'nın ardından daha da geliştirildi. Askeri birlikleri paraşütle indirme fikrini uygulayan ilk ülke İtalya, ikincisi de Rusya oldu. İtalyanlar 1927’de, Ruslar 1930’da paraşüt birlikleri kurdular. Askeri amaçlı paraşütler daha sonra paraşüt sporunun gelişmesini sağladı. Havacılıkla ilgili çeşitli paraşütler üretilmektedir. Personel için uçağa bağlı kablo ile otomatik olarak açılan tür, uçaktan atladıktan sonra paraşütçünün deklanşör pimini

çekmesi gereken tür ve pilotlar için minder veya sırt türü paraşütler vardır. Kargo paraşütleri, paraşüte bağlı malzemeleri uçaktan yere indirir. ABD'nin eski uzay kapsülleri ve içindeki astronotlar uzay dönüşünde paraşütle denize inerdi. Ruslar'ın Soyuz uzay araçları, paraşütle karaya iniş yapar. Bazı uçaklar ve ABD'nin uzay mekikleri piste iner inmez arka kısımda açılan fren paraşütü ile yavaşlatılır. Fren paraşütleri, yarış arabaları ve serbest iniş kayakçılarınca da kullanılır. Uçaklar bazen virile girer (kontrolden çıkıp dönerek düşme). Virilden çıkmak için, bazı uçakların kanat ucunda bulunan paraşüt açılır ve uçuş düzelir.

ABD'li J. Acaba, 2012'de Rus uzay aracıyla paraşütle uzaydan döndükten sonra

Paraşütle İlgili İlginç Olaylar

J. Kittinger, 1960'ta 31 bin metre yükseklikte bir balondan atlayarak saatte 1.000 kilometre hıza ulaştı ve dünya rekoru kırdı. Bu rekor 14 Ekim 2012'de 39 bin metre yükseklikteki balondan atlayıp saatte 1.342 kilometre hıza ulaşan F. Baumgartner tarafından kırıldı. Paraşütle atlayan en yaşlı kişi 92 yaşında ve en genç ise 4 yaşındaydı. Havada 400 paraşütçü, el ele tutuşarak 2006'da dünya rekoru kırdı. M. Zang bir gün içinde 500 kez paraşütle atlayarak 2001'de dünya rekoru kırdı. L. da Vinci'nin paraşütünü modernize eden O. V. Teppa 2008'de başarılı bir atlayış yaptı. Paraşütle atlayanların hızı saatte 150 kilometreyi aştığı için havada iken hiçbir sesi duyamazlar. Yılda ortalama 2 milyon kez paraşütle atlama gerçekleşiyor. Günümüzde paraşütçülük tüm ülkelerde yaygınlaştı ve bu spora gösterilen ilgi sürekli artıyor. Türkiye'de ilk paraşüt gösterisi 1926'da Ankara'da gerçekleşti. Alman paraşütçü Heinke'nin, V. Hürkuş'un kullandığı uçaktan paraşütle atlayışını Atatürk de izlemiş ve çok etkilenmişti. Paraşütçülük ile yakından ilgilenen Atatürk, 1935'te Türk Kuşu'nu kurdu ve Rusya'dan gelen paraşüt hocaları, ilk paraşütçülerimizi yetiştirdi. Bu eğitimleri başarıyla tamamlayanlardan Abdurrahman Türkkuşu gibi bazı paraşütçüler, paraşüt hocası

olarak çok sayıda gence paraşüt eğitimi verdi. Bu paraşütçüler 1936 yılı Cumhuriyet Bayramı töreninde paraşütle atlayış gösterisi yapmıştı. Ankara ve İzmir’de 1937 yılında ülkemizin ilk paraşüt kuleleri hizmete açıldı.

F. Baumgartner, 14 Ekim 2012’de 39 bin metrede uzayın sınırından paraşütle atlıyor

Paraşüt, insanların yüz binlerce yıllık hayalinin gerçek olmasını sağladı. Paraşüt sayesinde binlerce hayat kurtuldu ve ilk yıllarda, uzaydan dönüşler kolaylaştı.

**Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü**